

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, az osztrák-magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — **egyed. szám ára** 12 kr. — **Hirdetések díjja** száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr, bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. — intézendők.

A magyar reformált egyház Szervezetére s meg- állapítandó Rendszabályokra vonatkozó

Tervjavaslat.

(Folytatás.)

MÁSODIK RÉSZ.

Egyházi törvényterv,

vagyis a magyar ref. egyházban, a belhivatalnokokat s egyháztagokat, általában a belrendtartást illető törvények tervezete.

Első szakasz.

Lelkipásztorokat illető rendszabályok.

I. A lelkipásztorok tudományos képzettségéről.

1. §. A nagyfontosságú lelkipásztori pályán működő egyénektől, a társadalmi élet és magas hivataltal állásuk, gyülekezeteikkel szemben megköveteli: hogy feddhetlen és példányszerű erkölcsi életök mellett, általános tudományos képzettséggel és teológiai szakismeretekkel bírjanak; ennél fogva a lelkipásztori pályára lépő egyének szigorú vizsgálatoknak vettetnek alá.

2. §. Ezen vizsgák az első és második lelkész-képességi vizsgálatok, melyek közül az első az igehirdetésre, sákramentumok kiszolgáltatására képesíti az illető egyéneket; a második letétele után pedig már a gyülekezet vezetésének gondjaival megbízható s rendes lelkipásztorokul választhatókká lesznek a lelkészjelöltek.

2. §. A lelkész-képességi vizsgálatokra nézve, nagyon különböző eljárásokkal találkozunk a különböző kerületekben; p. o. az erdélyi kerületben csak egy, ugynevezett papi szigorlat tartatik, egy külön szervezett bizottság előtt; melynek tagjai: a püspök mint elnök vagy az általa kinevezendő személyes, a n.-enyedi teológiai intézet rendes tanárai, gondnokai és a püspök által kinevezett 3 lelkész. — A dunántúliiban 2 vizsga tartatik: egyházmegyei és egyházkerületi. Az egyházmegyei vizsgálatot a tractuale consistorium végezi, a másik pedig az egyházkerületi gyűlésen foly le egybekötetésben a felavatással; és

3. §. A lelkész-képességi vizsgák megállapítása, rendezése vagy módosítása, a zsinati bizottság hatáskörébe tartozik.

4. §. A lelkész-képességi vizsgákat, mindegyik egyházkerület maga intézi, e célból választott és megbízott egyházkerületi küldöttség által; melynek elnöke a püspök vagy helyettese, tagjai pedig az esperestek, segédgondnokok és a főiskolák hittanszaki tanárai közül a megválasztottak.

5. §. Hogy a hivatalukat már elfoglalt lelkészek hasznos működése és maguk tovább képezhetése biztosítva legyen: kötelesek a kezdő s ifju lelkipásztorok, főleg a szentírásmagyarázatra, ker. hit és erkölcsstanra, egyházjogra, egyházzsertartásra és egyháztörténelemre vonatkozó művek megszerzéséről gondoskodni; az egyházmegyei lelkészi körnek vagy egyesületnek tagjaivá lenni. Az ifju lelkipásztorok könyvtárának állásáról, annak gyarapodásáról, egyházi folyóiratok vagy lapok járatásáról, az egyházmegyei látogatóság mindig tudomást vegyen és ismeretet szerezzen.

II. Segéd- és időközi lelkészek.

6. §. A segédlelkészek alkalmazása a rendes lelkipásztoroknak bizonyos föltételek mellett megengedtetik, s minden leendő lelkipásztornak legalább egy évet segédlelkészi minőségben kell eltölteni; e kötelezettség alul, csak oly egyének vétetnek ki, kik a segédlelkészi évet a külföldi egyetemeken töltik el s azt elfogadható bizonyítvánnyal igazolják; és az oly akadémikusok, kik a kül-

csak azután lesz választható a segédlelkész rendes lelkipásztorrá. — A másik 3 kerületben szintén 2 vizsga van gyakorlatban, s némi csekély eltérést leszámítva majd nem egyenlő az eljárás. — A vizsga tárgyaira nézve is meg van a különbség p. o. az erdélyi kerületben az ó-szövetségi exegesis nem tárgya a lelkészi vizsgálatnak!! nem különben a teológiai enciklopédia, apologetika és symbolika sem jelöltetnek meg önállólag; hanem ezek helyett aztán ott találjuk a vizsgatárgyak között: az ó és új-szövetségi vallásrendszert, (biblica theologia) a vallás philosophiát. Az írásbeli vizsgára nagyobb súly helyeztetik

földről visszatérve, mint hittanárok nyertek alkalmazást valamelyik főtanodánál és későbbben lelkipásztorokká választatnak.

7. §. Segédlelkész mindig csak rendes lelkész mellé s ennek teljes felelőssége mellett alkalmaztatik, a következő esetekben :

a) midőn valamely egyház, a gyülekezet vallásos érdekénél fogva, a maga költségén tart segédet a rendes lelkész mellett;

b) midőn a rendes lelkész kíván a maga költségén tartani segédet;

c) midőn az egyházmegyei hatóság, valamely rendes lelkész mellé hivatalból rendel segédet;

d) midőn az egyház és lelkész közösen fizetik a segédlelkészt.

8. §. Segédlelkészekül csak oly egyének alkalmazhatók, kik a lelkészképeségi első vizsgát kellő sikerrel megadták s arról törvényes bizonyítványt mutathatnak. Rendkívüli és sürgős esetekben azonban, az illető esperest hivatalos megkeresésére, a püspök, oly, a hittanszaki tanfolyamot teljesen bevégzett egyén kibocsátására is adhat felhatalmazást, ki még nem tette le az első vizsgát; de az ilyen felhatalmazás csak a legközelebbi lelkészképeségi vizsga idejéig terjedhet, a mikor az illető tartozik a képeségi vizsgát letenni.

9. §. Az esperesti kibocsátás egyedül csak azon egyházra terjed ki, melyben a segédlelkész alkalmazva van; s ezen felhatalmazásnak, mindannyiszor meg kell újittatni, valahányszor a segédlelkészek helyeiket változtatják.

10. §. Minden segédlelkészi alkalmazásnál a lelkész az illető egyháznak, az egyház a lelkipásztornak, mindkét esetben pedig az esperesti hivatalnak előlegesen; az egyházmegyei közgyűlésnek pedig utólagosan tartoznak ebbeli szándékukat bejelenteni s ezek beleegyezését kieszközölni

mint a többi kerületben; ugyanis minden év elején 4 feladat tűzetik ki; u. m. : 1) a bibliát tárgyaló tudományokból, 2) a dogmák történetéből, 3) a vallás philosophiából és 4) feladatik egy textus vagy tárgy egyházi beszédre. Ezek közül az utolsó, és a 3 első közül legalább kettő, mindenik lelkészjelölt által kidolgozandó és a szóbeli vizsgát megelőzőleg legelőbb egy hónappal az illető tanárhoz beküldendő. — Ezenkívül zártteremben kisebb gyakorlati feladatot is kell készíteni (p. o. agendát vagy különös alkalomra imát stb.) — A tiszántuli kerületben az első vizsgát tevők 2 írásbeli dolgozatot készítenek; egyiknek tárgya valamely kiadott szöveg, melyről egyházi beszédet írnak; a másik pedig értekezés valamely theologiai kérdés felett; mindegyik, bezárt teremben s felügyelet mellett tehát rögtönözve készíttetik. A 2-ik vizsgáttevőknek előlegesen adatnak ki hon készítendő egyházi beszédre a textus és a heidelbergi kátéból valamelyik urnapjára kijelölt kérdések feldolgozás végett.

A dunántuli kerületben az egyházmegyei vizsgálat-

11. §. Akár a lelkész, akár az egyház, akár együttesen fizetik a segédlelkészt, a kölcsönös szerződvényt az esperest erősíti meg, illetőleg az egyházmegye.

12. §. A segédlelkészek feletti rendelkezés, egyházközségterületen, a püspök jogkörébe tartozik. Minden segédlelkész püspöki engedély és rendelet folytán nyerhet csak alkalmazást; azon lelkészek, kik segédlelkésztartásra, az illető egyházmegye által fel vannak jogosítva, a püspökhöz folyamodnak, ki azon elvnek épségben tartása mellett, hogy a segédlelkészi alkalmazásnál, a régebbi szolgálati érdem és képzettség komolyan tekintetbe vétessék s elsőbbségi igényvel bírjon: rendeli a segédlelkészeket; azon esetben azonban, ha a rendes lelkipásztor a maga költségén tart segédet, bizonyos egyén iránt kifejezett óhajta és kérelme a püspök által figyelembe vétethetik.

13. §. Az esperestek évenként, az illető lelkészfőnökök vagy egyháztanács ajánlatai és ismerete alapján, jelentést adnak a püspöki hivatalhoz, hogy az egyházmegyéikben alkalmazásban levő segédlelkészek, miként töltik be nemes hivatásukat; mily eredménnyel s hivatali buzgósággal működnek; erkölcsi életük megfelelő-e a kiváltnaknak s a tanulmányozásban, önmaguk művelésében haladnak-e elő?

14. §. A segédlelkészi fizetést a helyi viszonyok határozzák meg, de a teljes ellátáson kívül 60 forintnál kevesebb nem lehet.

15. §. A segédlelkészek kötelesek egy évig főnökeik mellett folytonosan megmaradni.

16. §. A rendes lelkipásztor ha egy év előtt óhajtaná elbocsátani segédjét, tartozik az ügyet a püspökhöz fölterjeszteni, ki határoz ez érdeemben.

17. §. Püspöki rendelkezésre vagy rendes lelkészi állomásra történt megválasztás esetében, a segédlelkészek segédi állomásaikat az év eltelté előtt is elhagyhatják.

18. §. Időközi lelkész mindig oly egyházba rendeltetik, melyben nincs rendes lelkész; vagy minden felelőség

nek a papi tudományokon kívül az ész-teremtés-történet és neveléstan, földrajz, zsidó, görög és német nyelvek is tárgyai.

Miután tehát ily eltérések vannak a lelkészképeségi vizsgálatokra nézve, azokat mindenesetre egyenlősíteni kell; s azon szabályokat részletesen megállapítani, a körülmények szerint változtatni, a zsinati bizottság feladata. Nagyon sok visszaélés állhat elő és állott is a miatt, hogy a lelkészképeségi vizsgálatoknál nem egyező volt az eljárás, a föltételek kiszabása és megtartása p. o. megtörtént, hogy valamely 4-ed éves hittanhallgató a debreczeni theologiai intézetből, az év elején vagy az első félév végeztével elutasítottván, rendszeres bizonyítványát kivéve, elment a sárospataki főiskolába, ott természetesen föl kellett venni, mert minden tekintetben kifogástalan bizonyítványt mutatott fel; az évet bevégezve, az ottani gyakorlat szerint az első lelkészképeségi vizsgát július hóban letette s azonnal megkezdhetette segédlelkészi működését s magát dicséretesen viselve, a másik év tavaszán áprilisban Debreczenben már 2-ik

alul teljesen fel van mentve s az egész felelősség terhe az időközi lelkészen nyugszik.

19. §. Időközi lelkészt csak az egyházmegyei közgyűlés végzése folytán lehet alkalmazni, sürgős esetben azonban utólagos jóváhagyás reményében, az esperesi időközi lelkész rendelésére felhívhatja a püspököt, ki a már régebben szolgált, gyakorlottabb és képzetesebb egyénetet alkalmazza. Az időközi lelkész évdíjja, a helyi viszonyokhoz képest az e. megyei közgyűlés által állapíttatik meg.

20. §. Rendes lelkészszé meghívás esetében az időközi lelkész elhagyhatja hivatalát, a midőn helyébe a püspök más egyént fog kinevezni.

21. §. Egyik egyházkerületből a másikba átlépő segédlelkészek, kötelesek a püspöknél jelentkezni bizonyítványaik felmutatása mellett; csak azután nyerhetnek alkalmazást; elbocsátó bizonyítvány nélkül, azonban kérelmek figyelembe nem vétethetik.

III. Lelkészválasztási szabályok.

22. §. Lelkészválasztásnak csak rendes lelkészi állomás megürülésénél vagy annak újbólállításánál van helye; hatálya pedig a választott egész életidejére kiterjed.

23. §. Mindenik egyházban, hol a lelkész hivatalából kilépett, más egyházmegyébe költözött, hivatalától akár véglegesen, akár bizonyos időre s az újválaszthatás ki nem zárásával lett is ítéletileg elmozdítva, avagy meghalt: meg van ürülve a lelkészi állomás. E megüresedést tartozik a gyülekezet előjárósága azonnal bejelenteni az illető esperestnek, ki a helyszínére személyesen kimenvén, avagy megbizottját oda kiküldvén:

a) a szükségessé lett egyházi leltározásról, nevezetesen az egyház fekvő javainak, anya- és más jegyzőkönyveinek, okiratainak, eszközeinek, szent edényeinek, pénzeinek s minden más ingóságainak összeírásáról, gondozásáról és ellenőrzéséről késelem nélkül intézkedik;

vizsga letételére jelentkezhetett; igaz hogy egy teljes évet nem töltött még el, mint segédlelkész két hónap hiányzott azon időből, de még is csak vizsgára lett bocsátva; és így ő akkor már a 2-ik lelkészképességi vizsgát tette le, midőn volt tanuló társai kik Debreczenben maradtak, még csak az első juthattak keresztül. Tehát a helyett hogy az illetőre nézve a Debreczenből elutasítás büntetés lett volna, még egy évet nyert. Sok ily példát idézhetnénk melyek az iskolai rend és fegyelemnek csak hátrányára szolgáltak. — Arranézve, is egyenlő eljárást kell követni, hogy az első lelkészképességi vizsga után a 2-ik egy vagy 2 év múlva fogadtatik-e el? egyik kerületben megelégedtek egy évvel, a másokban már kettőt kívántak, az erdélyiben pedig a kápláni rendszer épen nincs behozva. Igaz hogy oly modorban és eljárás mellett, mint a többi 4 kerületben az életbe van léptetve, aligha található fel bármelyik külföldi egyházban is; mind amellet annak a mi hazai egyházi viszonyaink és körülményeink között fentartását, sőt még az, 5-ik kerületben is életbeléptetését — én legalább részemről — szükségesnek tartom.

b) a lelkészi fizeteshátralékok bevételeit, — melyek a lelkész elhalálozásának esetében, az özvegyet avagy árvaát egészen illetik — elrendeli; a kegyeleti év jövedelmének hovaforditása iránt, a gyülekezetet az egyházmegyei szabályokhoz képest előlegesen tudomásba helyezi;

c) a lelkészi teendőknél a megürült egyházban leendő ideiglenes teljesítését, — ha annak lelkész nélkül maradása az év első felében történt, egy időközi lelkészre, kit a püspök rendel oda; ha pedig az év második felében esett és kivihető, a szomszéd lelkészekre, — a hol még egy másik lelkész maradt, arra bizza. Időközi lelkész alkalmazása esetében, a szomszéd lelkészek közül pedig egyet, az egyháztanácsban az elnöki tiszt teljesítésével biz meg, kinek vezetése s elnöklete alatt az egyház ügyei kormányoztassanak;

d) intézkedik, hogy a szomszédos egyházakból szolgálatra rendelt lelkészek, az egyház által időről-időre el- és hazaszállíttassanak; azok egyszerű élmezése is, az utódok által vagyis a lelkészi fizetésből teljesítettik; az időközi lelkész fizetését (§. 19.) az egyházmegye határozza meg.

24. §. Minden lelkészválasztáshoz készülő egyházban a törvényesen választott egyháztanács, saját kebeléből, titkos szavazatainak általános többségével, 3 lelkészjelölőt választ; valamint az egyházmegyei tanács is, minden ily előfordulható lelkészválasztási esetre kiterjedő és 3 évig tartó hatósággal, maga kebeléből s titkos szavazatainak általános többségével hasonlólag három tagot választ, kik az érdekelt egyháztanácsnak megválasztott három jelölő tagjával együtt alkotják a lelkészjelölő bizottságot, az esperesi és segédgondnok vagy helyetteseik elnöklete alatt. E lelkészjelölő bizottság, minden egyes jelöltet egymásután, szavazatainak általános többségével jelöl ki. — Minden választásra eképp jelöltetik ki 3, vagy 5 lelkész. — Azon esetben azonban, ha a kijelölő bizottság szavazatai-

Exercitium facit virum; az a mit főleg a gyakorlat terén a mi theologiai intézeteinkben mostani berendezések mellett, lelkipásztori pályára lépő ifjaink elsajátíthatnak, valójában szükségessé teszi a segédlelkészség kötelező és általános fentartását; azonfelül hogy főleg népesebb egyházainkban, lelkipásztorainak működését huzamosb ideig, csak a kápláni rendszer által tehetjük lehetővé; mert a testi s lelki erőt annyira igénybe vevő teendők csakhamar felemésztki őket.

5. §. Régebbi canonaink is határozottan rendelkeztek e tekintetben, hogy a lelkipásztorok tanulhatása maguk tovább képzése lehetővé tétessék; ugyanis a Geleji Katona kánonokban, (VI.) ki van mondva: *hogy libris vero necessariis carentes et discere plane nolentes, post unam atque alteram admonitionem, a ministerio tamdiu arcebuntur, donec sufficientem librariam supelectilem comparaverint et majores in theologia profectus fecerint.* — A komjátii kánonok is meghatározzák hogy: *Ordinandi canones praecognoscant, — et officialem libellum habeant* (Tert. Class. Can V. et VI um.)

nak általános többségét csupán egy, vagy egyetlen egy egyén sem nyerné meg, mind a gyülekezeti, mind az egyházmegyei kijelölőknek szabadságukban áll, hat kijelölendő közül egyet-egyet, tiz közül kettőt-kettőt, saját tetszésök szerint kitörölni s az így megmaradt 4, illetőleg 6 egyén közül lesznek kötelesek a választók választani.

25. §. A kijelöltetés s megválasztathatás kellékei :

a) Kijelölés és ennek folytán választás alá jöhetnek s érvényesen megválaszthatók : az egész magyar ref. egyházban a rendes lelkipásztorok s mindazon lelkészjelöltek, kiknek a lelkészképeségi 2-ik vizsga sikeres letételéről kellő bizonyítványuk van.

b) Minden jelölésnél figyelmet fordít a jelölő bizottság előléptetésre méltó, csekély fizetésű s hivatalhelyváltoztatási szándékukat az esperestnél bejelentett lelkészekre, azoknak szolgálati képességök, érdemeik, éveik és szolgálati helyökhöz képest; valamint az egyházmegyében szolgáló segédlelkészekre, belépési idejük, bizonyítványaik, elméleti és gyakorlati jelességök tekintetbe vételével.

c) Kijelölés és így választás alá sem jöhetnek az egyházi felsőség által kereset alá vett, avagy megválasztathatási joguktól megfosztott lelkészi egyének, míg törvényesen fel nem ódatnak; valamint egyes esetekben az oly egyének sem, a kik már azelőtt a választó gyülekezettel viszályban éltek; az előtt, ellenséges viseletök, vagy valamely botrányos sértésökért köztudomásilag általános ellenszenv tárgyai lettek.

26. §. A lelkészt 500 lélekszámot nem haladó kisebb gyülekezetben minden teljes kora s önálló férfi egyháztag választja; a nagyobb egyházakban a képviselői nagy gyűlés tagjai. (Egyházalkotm. törvényterv 9. §. 17. §.)

De meg még statisztikai szempontból is érdekes volna ismerni, hogy egy egyházmegyében vagy kerületben a lelkipásztorok minő hazai és külföldi egyházi lapokat, folyóiratokat szoktak járattani? s mily tartalmas könyvtárakkal bírnak és rendelkeznek?

6. §. Hogy a külföldi egyetemeiket tanulás végett meglátogató ifjaknak a külföldön eltöltött idejük segédlelkészi évkönyveibe beszámíttassék az nagyon méltányos; a tiszántuli egyházkerület 1876. 14. sz. végzésében oly kedvezőleg intézkedik e tekintetben, hogy a külföldön eltöltött félév is már segédlelkészi évkönyvbe számíttatik be az illetőnek, hogy az által is élesztessék a kedv és hajlam a külföldi egyetemek látogatására, s az ifju embernek azon nemes törekvése, hogy szorgalmaskodott anyagilag biztosítani magát a külföldön leendő kinttartására, önkiművelésének teljesebbé tétele szempontjából, némi előnnyel is bírjon. — Az erdélyi kerületben is előny adatik azoknak a pályázatoknál, kik a külföldi egyetemeiket meglátogatták

12. §. A segédlelkészekre a főfelügyelet, azok rendelkezése, a püspököt illeti ezen terv szerint. Ezen eljárás mellett vélem, hogy inkább figyelem lesz fordítható a segédlelkészek régebbi szolgálati éveire, képzettségükre, az időközi lelkészek alkalmazásánál vagy rendes lelkészségre ajánlásuknál. De meg miután a püspök mindig tudni fogja, hogy kik segédlelkészek

27. §. A lelkészválasztásnak, a lelkészi állomás megürülése után 3 hónap alatt meg kell történni. E határidő, a természeti vagy más fontos akadályok esetében, a jelölő bizottság által egy hónappal meghosszabbíthatatik.

A választás végett az esperestnek kötelessége a lelkészjelölő bizottságot az üresedés után egy hónap alatt valamely érdektelen egyházba összehívni; a jelölés végbevétele után, a jelöltek névsorát az illető egyházigazgatóknak kiadni; a választás napját kitűzni és intézkedni, hogy e határnap a választást megelőző két vasárnapon, a szószékről a templomi gyülekezet előtt kihirdetessék.

28. §. A választásra kijelölt lelkészeknek próbapapólsára hívása és menése, mint célra épen nem juttató, sőt többszerű visszaélésre vezető, megtiltatik; azonban azoknak saját szolgálati helyökhöz kívánt meghallgatása, a választó gyülekezetnek tetszésére bízatik.

29. §. A lelkészválasztás tényének vezetése és annak szükségese mozzanatai :

a) A lelkészválasztás tényének vezetésére s a választási szabályok megtartása feletti örökösre, az esperest egy lelkészi, és a segédgondnok egy világi küldöttet neveznek ki; kik a választás helyére a kitűzött napon kimenvén, a választók lajstromát, vagyis az 500 lélekszámot nem haladó gyülekezetekben az egyházi adót fizető férfi egyháztagok; a nagyobb gyülekezetekben pedig a képviselők névsorát átveszik, azoknak azonosságát megállapítják, a választási szabályokat azok előtt felolvassák, a választás fontosságát megértetik és a választást — a három jelöltről adható titkos szavazatokkal végrehajthatják.

b) A szavazás félbenhagyás nélkül egy folytatásban végzendő, s kiki csak személyesen szavazhat. Az utolsó sza-

és hol vannak működésben, arra sem lesz annyi eset, hogy ob praesentem ac urgentissimam necessitatem annyi egyént hatalmazzon fel, lelkészi vizsgát még nem tett theologus ifjak közül, a lelkészi teendőik végezésére, mint eddigé; mert ezen szabályzat mellett teljes tudomással bír arról, hogy van-e, vagy nincs, a kerületben foglalkozás nélkül segédlelkész? és ha találhatik akkor nincs ok felhatalmazás adására. — A dunamelléki kerületben ezen gyakorlat és eljárás dívék régebbi idő óta.

17. §. A segédlelkészek fizetése megállapítására nézve általánosan kötelező szabályt aligha lehet felállítani, a helyzeti viszonyok és körülmények e tekintetben az irányadók. A minimum azonban még is kimondható. A tiszántuli kerületben eddigé azon szabály állott fenn, hogy a nagyobb egyházakban legalább 80 frt, e mellett szabad lak, fűtés, koszt és gyertya; a kisebb egyházakban pedig legalább 50 frt teljes ellátás mellett, a kápláni fizetés.

S ezen segédlelkészi fizetés jövőre annyival inkább nagyobb fontossága, hogy ifjaink legtöbbször a hittanszaki tanfolyam bevégezése után azonnal segédlelkészségbe lépnek, míg ezelőtt rektóriákra mehettek ki s így szerezhettek maguknak a kápláni évekre bizonyos összeget, melyből magukat könyvekkel s ruházattal is inkább elláthatták; de már a mostani változott viszonyok között, ilyen segédforrásra kevesen számíthatnak.

vazó felszólítása és így a szavazás folyamának bezárása után jelentkező egyháztag, többé azon választásnál szavazásra nem bocsáttatik.

c) A jelölt megválasztására általános szavazattöbbség kívántatik és ha ez az első szavazásra nem volna eszközölhető: a két — s öt jelölt mellett előfordulható szükség esetén, három — legtöbb szavazatot nyerő egyénnek újabb szavazás alá bocsátásával lesz kiderítendő. A szavazatok egyenlő számbani megosztásánál azt, hogy melyik legyen az egyenlő számú szavazatot nyert jelöltek közül az egyház lelkésze, a sorshuzás dönti el.

d) A lelkészválasztás helye, bármely tisztességes és alkalmas közhelyiség és ha ilyen nincsen, a templom lehet; de magánház soha sem.

e) A választás eredménye a küldöttség által a helyszínen kijelentetik, a választási jegyzőkönyv ugyanott és azáltal haladék nélkül kiállittatik; és azonkívül az egyházigazdognok által is aláírva az esperestnek, további intézkedés végett megküldetik.

30. §. Minden lelkészválasztás csak akkor lesz érvényes, ha az illető esperest annak lefolyását, a küldöttség jegyzőkönyvének átvizsgálása folytán jóvá hagyja s beegyezését a választott lelkész meghívására kiadja.

Ezen esperesti beegyezés pedig, még a választás jóváhagyása mellett is csak akkor adható ki, ha a választó egyház a maga szabályszerű díjlevelét a választott lelkész részére hiteles alakban kiállítja; és az esperesthez — a levéltárban lévő példánnyal egybevetés, meghitelesítés és a beegyezéshez csatolás végett — beterjeszti.

22. §. A lelkészválasztási szabályok helyes és czélszerű megoldásának kérdése, nagyon fontos az egyház jólétére nézve. Ezen szabályok megalkotásánál a következő tényezők veendőek figyelembe: 1) a gyülekezeteknek is meglegyen kellő szabadságok a választás gyakorlásánál; 2) a választandók személyisége t. i. azoknak képzettsége és szolgálati érdemök is figyelembe vetessék és 3. az egyházi hatóságoknak is biztosítsák azon joguk, hogy ítélhessenek a felett: valyon az illető választandó egyén *ansit eoloco dignus*? Itt a magyarországi 4 kerületben az első tényezőre voltak a közelebbi egy pár évtized alatt csak tekintettel, tehát a gyülekezetek választási szabadsága egészen korlátlan volt, míg a másik két tényező egészen figyelmen kívül hagyatott; vagy ha meg volt a papiro adva a jog, azt érvényesíteni épen nem lehetett. Ezen egyoldalúságból természetesen sok visszaélés állott elő, mert nem minden gyülekezet használta fel helyesen ezen feltétlen szabad választási jogot; azért a legújabb időben majd minden egyházkerület megtette a kellő javítási lépéseket, hogy a választási eljárásnál a választandó egyének képzettsége s az egyházmegye ítéleti joga is figyelembe vétessék. Így p. o. a d u n a m e l l é k i k e r ü l t b e n 1877. 108-ik jegyzőkönyvi számban azon javaslat foglaltatik, hogy a lelkészválasztást megelőzőleg minden alkalommal, egy kijelölő — candidáló — bizottság alakittatik, mely bizottság áll: a helyi presbyterium által saját kebeléből e czélra választ-

31. §. A lelkész meghívásából eredő teendők.

a) A meghívott lelkész, a meghívás elfogadását az esperestnek 14 nap alatt bejelenteni köteles. Ha az ezt nem teljesíti, avagy tagadó választ ad, az esperest az új választásra 8 nap alatt ismét határidőt tűz.

b) A megajánlkozott lelkész, új állomását csak előde illetményeinek teljes kifizettetése vagy kiegyenlítése s arról hiteles értesítése után foglalhatja el; de ha ez teljesült, kötelessége új állomására a csonka év végével beköltözni.

c) A választó egyház köteles, ujonnan választott lelkészének kebelébe szállíttatásáról gondoskodni, annak családját, bútorait, ingóságait, házi jószágait ingyen beköltöztetni.

d) A megválasztott lelkész az általa elfogadott egyházban legalább egy évig szolgálni kötelezve van.

e) Végre, ha a választott lelkész szolgálati helyén még két évet be nem töltött s már más egyházba megy lelkészül, az ő oda szállítása költségeinek felerészét, az egyházmegyei tanács által megállapítandó mennyiségben, köteles az utóbbi egyház megfizetni, a lelkész által elhagyandó egyháznak.

32. §. Az egyes egyházmegyékben a csonka és kegyeleti évekre, a lelkészi javadalmat képező földeken, tanyákon, házi és szőlős kertekben történő beruházásokra nézve tett belkörü intézkedések és szabályoknak, minden megválasztott lelképásztor föltétlenül engedelmessékedni, azoknak eleget tenni köteles.

33. §. A szabályellenes választásoknál követendő eljárás.

Ha a választási küldöttség jelentése szerint szabály-

tott két s az egyházmegyei közgyűlése által évről-évre, titkos szavazattal választott egy egyházi és egy világi rendes, s ezek akadályoztatása esetére, szintén az egyházmegyei közgyűlés által, titkos szavazattal választott egy egyházi s egy világi póttagból, kiknek elnöke mindenkor az egyházmegyei elnökség vagy ennek helyettese. A választás napján a választást megelőzőleg, ezen kijelölő bizottság, öt egyént jelöl ki s a kijelöltek névsorát a presbyterium elé terjeszti. A presbyterium általános többsége új kijelölést kívánhat; s ez esetben a bizottság azonnal megteszi az új kijelölést ismét öt egyént jelölvén; közöttök legalább 3 új egyént, kik a presbyterium által el nem fogadott első kijelölésben nem voltak benne. Az ekép megállapított kijelölést a bizottság a gyülekezet elé terjesztvén, ez a kijelöltek közül egyet választ. Azon esetben ha a kijelöltek közül nem választana a gyülekezet, a megürült lelkészállomás betöltése iránt, az egyházmegyei törvényszék fog gondoskodni. Oly egyén ki a tényleg működő bizottság elnökével vagy bármelyik tagjával első vagy másodfoku vérrokonsági avagy sógorsági viszonyban van, nem jelölhető ki.

A d u n á n t u l i k e r ü l e t b e u z 1875. 160. szám alatt foglalt választási szabályok szerint, candidáló bizottság ugyan nincs megállapítva, de azért a választhatóság bizonyos feltételekhez van kötötve, ugyanis a 4 és 5 §. szerint választható — a választó gyülekezetben működő segéd vagy helyettes lelkész

ellenesen folyt le a választás, vagy azt megelőzőleg is, a szavazatoknak megnyerésére, biztos adatok, vagy legalább okadatolt feljelentés szerint, bárki részéről és bárki által tiltott eszközök használtattak: az esperest a választás jóváhagyását felfüggeszti.

Ily esetekben a választás helyére lelkészi és világi egyénekből egy másik küldöttséget küld ki, mely a választási visszaéléseket és panaszokat megvizsgálja. E küldöttség vizsgálata folytán az egyházmegyei törvényszék ítél.

34. §. A lelkészválasztásoknál elkövetett visszaélések eredménye s büntetése.

Ha a megrendelt vizsgálat folytán világosságra jő, hogy valamelyik jelölt lelkész, magát a választó gyülekezetnek a megválasztás végett tiltott uton s eszközök által ajánlgatta; szóval, írásilag vagy megbízottja által, ígéretei, fizetésleengedési ajánlatával oda működött; vagy mások, az ő tudta és beegyezése mellett, — a jóhiszemű tisztességes és szabados ajánlason kívül — bárminemű tiltott eszközök használatával oda működtek, hogy a választók ő reá szavazzanak: a netalán már véghezment választás megsemmisítettik; a vétkesnek bizonyult lelkész és annak hibában talált párthivei ellen pedig, mindenesetre fegyelmi eljárás indittatik. Nevezetesen:

a) ha a lelkész csupán beegyezéssel vett részt párt-hivei korteskedésében, mely áll etetés, itatás, vagy pénzzel, vagy pénzértékű ígérekkel vesztegetésben: büntetésül a jelöltek sorából kitöröltetik; továbbá

b) ha ugyanaz, a korteskedést személyesen bár, vagy megbízottja által önmaga intézte: saját állomásától is 1—3 évre felfüggesztetik;

c) ha ugyancsak a lelkész, vesztegetési célja elérteért még fizetési leengedéseket is ígért: más egyházba leendő kijelöltetési jogától is, vétke súlyához képest 1—3 évre terjedőleg megfosztatik;

kivételével — minden oly rendes és a megállapított sorrend szerint következő felavatott segéd vagy helyettes lelkész, aki ugyanazon egyházmegyei gyülekezetek bármelyikében működik, stb. választható az egyházkerület lelkészi képesítettséggel bíró minden tisztviselője, valamint a főiskolában s gymnasiumokban működő lelkészségre felavatott tanár is. — (Lehat más egyházmegyéből vagy kerületből nem lehet választani).

A tiszántuli kerületben a lelkészválasztási szabályok tervét készítő albizottság munkálatában is javaslatba hozatik, a választandó lelkészeket kijelölő bizottság alakítása; ezen bizottság 7 tagból állana, három a választó gyülekezet presbytériuma által, annak kebeléből választatik, 3 tag pedig az egyházmegye által 3 évig tartó hatósággal; elnök az esperest. — E lelkészjelölő bizottság minden az érdekelt egyháztól vagy az egyházmegyétől eredő utasítás nélkül végzi teendőit s minden egyes jelöltet egymásután szavazatának általános többségével jelöl ki. Az esperest csak a szavazat egyenlő megoszlásakor szavaz. — Minden választáson ekép kijelöltetik legalább

d) ha más rendes- vagy segédlelkészek és egyéb belhivatalnokok korteskedtek valamelyik jelölt lelkész mellett: azok 1—3 évig tartó hivatalvesztéssel büntetnek.

e) ha a választók korteskedtek, szavazatukat áruba bocsátották, vagy ha a felett csak alkudoztak is: mint e jog gyakorlatára nem méltók, jövőre elvesztik választói jogukat;

f) a törvényesen elmarasztalt vádlott felek, az általok okozott költségeket megtéríteni tartoznak.

35. §. Vádakat a lelkészválasztás ellen csak 14 napig lehet a választás után beadni; annak elteltével azok elenyésznek.

A vádak először mindig az egyháztanácsához beadandók és annak véleményével is ellátandók; mely véleményben — ha azokat a presbytérium általános többsége indokoltan alaptalanoknak nyilvánítja: az esperest is jogositva van, hogy azokat — ha szükségét nem látja — küldöttségi vizsgálat nélkül is semmisseknek nyilvánítsa.

36. §. A lelkészválasztás, valamint a választók és választott ellen fellépő, de állításaikat beigazolni nem képes vádlók, az egyházhatóság félrevezetésére célzó vádaskodásért, az egyház kebelében élvezett választói jog és hivatalképesség-vesztéssel, az általok okozott költségek megtérítésével büntetnek; s ellenök a megsértetteknek a köztörvény útja a felléphetésre fentartatik.

IV. Lelkészi felavatás.

37. §. Lelkészi felavatásra oly egyének bocsáthatók, kik már valamely egyházban mint rendes lelkészek, vagy valamely főiskolában mint hittanárok és gimnáziumban vallástanárok nyertek alkalmazást. — Kinek ily állandó hivatala nincs, felavatásra nem bocsátható.

38. §. A felavatást mindig a püspök vezetése mellett az esperesti kar végezi; a midőn a felavatandó lelkészek

3 s legfeljebb 5 lelkész; kik közül a gyülekezet egyet rendes lelkészül választ. Ezen javaslatához egy külön vélemény a következő pótlékokat ohajtja tételni: az esperest döntő szavazata maradjon el, azon esetben ha a kijelölő bizottság szavazatainak általános többségét csupán egy, vagy egyetlen egy egyén sem nyerné meg, mind a gyülekezeti, mind az e. megyei kijelölőknek szabadságukban áll, 6 kijelölendő közül egyet-egyet, tiz közül kettőt-kettőt saját tetszésük szerint kitörölni s az így megmaradt 4, illetőleg 6 egyén közül lesznek kötelesek a választók választani.

Az erdélyi kerületben a föltétlen szabad választás nem volt s nincs gyakorlatban. Minden lelkészi állomás pályázat útján töltetik be; az egyházak 3 osztályba vannak sorozva u. m. első osztályba tartoznak azok, melyekben a lelkész fizetése 500 frt vagy azt meghaladja; 2-ik osztályba, melyekben a lelkész fizetése 300—500 frt és a 3-ikba a 300 frton alul való lelkészfizetések. A pályázhatás következő feltételekhez van kötve: a) felszentelt tanárok, első vagy második osztályu egyházak papjai, ugyszintén kitünő előmenti fokozattal végzett és külföldi egyetemeken legalább 2 tanfolyam hallgatását hiteles bizonyít-

esküvel kötelezik el magukat a lelkipásztori hivatal hű és lelkiismeretes betöltésére; a püspök és esperestek kezeit rájuk tevén a püspök által megáldatnak. A felavatás után a lelkészi oklevél az egyházkerület pecsétével, a püspök és az egyházkerületi főjegyző aláírásával megerősítve, bizonyos, egyházkerületenkint megállapítandó díjlefizetése után számukra kiadatik.

39. A felavatásra meg nem jelenő lelkészek, hanemha elmaradásukat előzőleg vagy utólag az egyházkerületi közgyűlés által elfogadható okokkal igazolják — lelkészi hivataluktól azonnal felfüggesztetnek.

V. A lelkipásztor hivatalos teendői.

40. §. A lelkipásztori szolgálat áll és kiterjed:

a) az Isten igéjének hirdetésében és tanításában, ide tartozik: a nyilvános isteniszteleteken a könyörgés, szentírás olvasása és magyarázása, a kátémagyarázat és az egyházi beszéd tartása, a sákramentumok kiszolgáltatása, az ifjuság vallásos oktatása;

b) a házasok összeesketésében;

c) a betegek és halálra ítélték látogatásában és vigasztalásában;

d) az áttértek irányában eljárás és

e) az egyházi fegyelem gyakorlásában való befollyásban;

f) temetkezéseknél való teendőkben.

41. §. Minden lelkipásztornak a nyilvános istenisztelet rendjéhez, a mint az meg van határozva és előírva; nemkülönbén a sákramentumok kiszolgáltatása módjára meghatározott eljáráshoz, szorosán alkalmazkodni: hivatalából folyó erkölcsi kötelessége.

ványnyal tanusító papjelöltek, a püspök titkára, a tanulásukat kitünő előmenti fokozattal végzett és papi szigorlatokat is hasonló érdemsorozattal letett olyan fakultált egyének, a kik állomásaikon legalább egy évig dicséretesen működtek: pályázhatnak bármelyik egyházba. b) Harmadik osztályu egyházak papjai, tanulásukat kitünő előmenti fokozattal végzett papjelöltek, pályázhatnak a 2-ik és 3-ik osztályuakba. c) Első osztályu előmenti fokozattal végzett papjelöltek csak a 3-ik osztályu egyházakba. — A pályázásra képesek kiválasztását egy bizottság teljesíti; e bizottság elnöke az illető egyházmegye esperestje, tollvivője az e. megyei jegyző; tagjai: az illető egyházmegye 2 gondnoka; az egyházmegyei közgyűléstől e célra egy évre választott 4 lelkészből kettő, kiket sorban az esperest hiv fel; a száz családnál kevesebből álló egyházban két képviselő; a száznál több családból állóban 4 képviselő, választva az ekklezsia gyűlésétől. Ezeken kívül — a hol léteznek — a főpátrónusok megjelennek akár személyesen, akár helyettesök által; a kisebb pátrónusok együtt küldenek egy személyest. E bizottságban nem vehet rész olyan tag, a ki a folyamodók valamelyikével apa, fiu és testvéri, vagy ipa és vői rokonságban áll. Ezen bizottság a folyamodók több vagy kevesebb száma szerint legfeljebb 6-ot, legalább 3-at jelöl ki pályázatra; ennél kevesebbet

42. §. A lelkipásztornak első és főteendője az Isten igéjének, a mint az, az ó és ujszövetségi canonikus könyvekben foglaltatik, hű és buzgó hirdetése és tanítása. Ehez képest, az egyházi beszéd tartásánál vezérigét (textus) egyedül a cónoni tekintélylyel felruházott könyvekből vehet, s annak feldolgozása és előadása az egyházi szónoklat törvényei szerint, de mindig a hallgató közönség műveltségi fokozatához alkalmazva, világos és egyszerű; a ker. vallásos érzületet, hitbéli meggyőződést építő és erősítő, ne pedig csak kételyeket s hitbéli aggodalmakat támasztó, hanem békét és megnyugvást szerző legyen. Ugy az általános emberi, mint a hazai szeretetet ápolja és erősítse, de minden politikai párttusát és szinezetet nem különben minden személyes vonatkozást, gondosan elkerüljön.

43. §. A szentírás magyarázatra minden lelkipásztor lehető legnagyobb gondot fordítson; nagyobb és népesebb gyülekezetekben legalább minden héten egyszer, főleg a téli hónapokban magyaráztassék a szentírás; más időben pedig elegendő, ha vasárnap délutánonkint káté és szentírás magyarázat föl-föl váltva tartatik.

44. §. A káté magyarázatot vagy is egyházunk hit és erkölcsrendszerének rövid foglatát, egyszerű és könnyen érthető modorban, minden lelkipásztornak hivatásából folyó kötelessége nagy buzgósággal és figyelemmel végezni.

45. §. Mind a szentírás, mind a káté magyarázatnál, úgy járjon el a lelkipásztor, hogy az, egyházunk fogalmával és rendeltetésével, nem különben az egyház közhitével a mint az általános elfogadtatásban részesül, ellenkezőket, merő egyéni nézetek és bölcselkedések alapján, ne tanítson; a ker. vallás sarkalatos alaptételeit, merő kétkedés és bizonytalanság kérdéseire ne szállítsa alá. Ne önmagát

csak azon esetben lehet kiválasztani mikor a folyamodók száma kevesebb 3-nál. A pályázatra bocsátás eredménye közöltetik mind az illető egyházzal, mind a pályázatra bocsátottakkal, hogy próbaprédikálással pályázhassanak, az esperesttől mind egyikük részére kijelölt időben két hónap alatt. Azonban a pályázatra bocsátottak próbaprédikálás nélkül is választhatók. A pályázott egyének közül aztán, a mely gyülekezetben a képviseleti testület életbe van léptetve annak tagjai, más egyházakban pedig az egyházi adót teljesítő tagok választanak.

A gyülekezetek feltétlen szabad választási jogát, a legtöbb külföldi prot. egyház törvényében korlátozva találjuk p. o. a porosz tartományokban az egyházak, a lelkészi jövedelemre való tekintetből osztályozva vannak s a nagyobb jövedelmű lelkészi állomásokra csak oly rendes lelkipásztorok pályázhatnak, kik bizonyos meghatározott évekig már kifogástalanul lelkipásztoroskodtak p. o. az oly helyekre, melyek után az évi jövedelem a lakás és stólán kívül 1200 tallért meghaladja, csak oly egyének választhatók, kik már 10 évig szolgálatban voltak; az 1800 tallért haladó lelkészi jövedelem elnyeréséhez pedig 15 évi szolgálat van feltételül köttetve. Gyakorlatban van a próbaprédikálás is. A megválasztott lelkész tudománya, tehetségei és erkölcsi élete irányában kifogást a választás után

hanem a megfeszített és feltámadott Krisztust és annak evangéliomát hirdesse igaz és mély meggyőződéssel.

46. §. A nyilvános isteni tisztelet rendje a meghatározott módon és eljárás szerint tartassék meg. Hogy a vasárnapi délelőtti és délutáni isteni tiszteleten kívül, mikor, mely napokon tartassék nyilvános isteni tisztelet, annak meghatározása az egyháztanács jogkörébe tartozik; mint szinte az a feletti intézkedés is, hogy főleg népesebb gyülekezetekben, vasárnap délelőttönkint, ha külön templomok vannak, 2 külön izben és időben is tartathatik isteni tisztelet. A lelkipásztoroknak soha resteseknek nem kell e téren mutatniok magukat, hanem predikálják az ígét mind alkalmas, mind alkalmatlan időben.

47. §. A lelkipásztorok az isteni tiszteletet vagy maguk végezzék vagy rendes segédek által végeztessék. Iskolatanítók csak akkor bizhatók meg e tiszt teljesítésével, ha hittanszaki tudományokat végeztek; rendkívüli esetekben azonban, oly tanítók is felbocsáttathatnak az egyházi szószékbe, kik a hittanszaki tudományokat rendszeresen nem hallgatták, hanem az ilyen a lelkipásztor által megjelölt könyvből olvassák fel, a kiválasztot egyházi beszédet. Hittanszaki tanfolyamon lévő felsőbb tanulóknak ünepkövetség alkalmával és más időben is megengedhető, hogy az isteni tiszteletet végezhessek; más szakiskolák tanulói annyival inkább gymnasiális növendékek, az egyházi szószékbe nem bocsáthatók, a lelkipásztor helyett az isteni tiszteletet nem végezhetik.

48. §. Reformált egyházunk két vallási cselekményt tart magától az ur Jézus Krisztustól rendelt sákramentomnak u. m. : a keresztséget és urvacsoráját; s mindkettőt csak az igehirdetéssel megbizott rendes vagy segédlelkészek szolgáltatathatják ki, hanem csak egyedül azon gyü-

14 napon belül bármely egyháztag tehet s annak jogosultsága felett határozni aztán a fensőbb egyházi hatóságok jogkörébe tartozik.

A s z á s z királyságban, bádeni nagyhercegségben is osztályozva vannak az egyházak és a szolgálati évek és érdem kiválólag figyelembe vétetnek a választásoknál, s általában a felsőbb egyházi hatóságok határozzák meg, hogy kik közöl választhatnak a gyülekezetek.

A schweizi kántonok közül a legtöbb, a lelkészválasztásra nézve teljes és korlátlan szabadsággal rendelkezik; sőt vannak kántonok, melyekben a lelkészek is restauráltak minden 6-ik évben, p. o. a berni, neuenburgi, zürichi kántonokban; a graubündeni kántonban pedig a lelkészek s gyülekezetek félévvel előre kölcsönös felmondási szabadsággal bírnak.

Ily különböző eljárásokat találunk a lelkészválasztásoknál.

A 24. §. szerint. a választandó lelkészeket kijelölő bizottság 8 tagból állana, a melyben tehát 3 tag által van az illető választó egyház képviselve, és így úgy tűnhetik fel, hogy e szerint az egyes egyházak választási szabadsága nemcsak korlá-

lekezetben melyben az igehirdetés nemes tisztét végezik. — Más egyházban vagy más gyülekezeti tagok részére a sákramentomok kiszolgáltatása, csak az illető lelkipásztor felhatalmazása folytán lehetséges.

49. §. Lehetőleg és szabályszerűleg, a sákramentomok a nyilvános isteni tisztelet alkalmával, a gyülekezet jelenlétében szolgáltatandók ki.

50. §. A reformált vallásu szülők gyermekeiket születésük után 6 hét alatt köteleztetnek a ker. anyaszentegyház kebelébe a keresztség sákramentoma által felvétetni.

51. §. Az egyházunk kebelébe áttért felnőtt koru egyének, csak akkor kereszttetnek meg, ha nem ker. felekezet kebeléből jöttek át; vagy biztosan meghatározható, hogy még nem kereszttetettek meg, vagy nem az urtól rendelt módon. Az ilyenekre nézve a bemeztetést mindig megelőzi a kellő vallásos oktatás és hitökről, vallásos meggyőződésökről nyilvános vallomástétel.

52. §. Rendesen ugyan mindig az isteni tiszteletre rendelt nyilvános helyen, a gyülekezet jelenlétében lehet kereszttelni; rendkívüli módon azonban nagy betegség vagy más sürgetős körülmények között, akármely tisztességes helyen s bármely időben végezheti azt a lelkipásztor. — A magán házaknál végzett keresztségnél, a keresztszülőkön kívül még legalább 2 egyháztag jelenléte is megkivántatik.

53. §. A keresztszülőknek vagy legalább az egyiknek mint tanúnak s kezesnek jelenléte, a keresztség kiszolgáltatása alkalmával nélkülözhetlenül megkivántatik.

54. §. Keresztszülők csak a keresztyén anyaszentegyház kebelébe tartozó egyének lehetnek; s legalább oly koruak, hogy már az uri szent vacsorával éltek s így mint önálló egyháztagok tekinthetők.

55. §. A kereszttelésről rendszeres anyakönyv vezetve van, de teljesen meg is van semmisítve, az egyházmegye 5 bizottsági tagja, mindig leszavazhatván az egyes egyházak képviselői által ajánlatba hozott egyéneket. Miután mind az esperest, mind a segédgondnok vagy megbizottaik vesznek részt e bizottságban s a többi egyházmegyei tagok is közbizalom alapján vannak megválasztva, föl kell tételeznünk ily testületről annyi bölcseséget és belátást, hogy az egyes egyházak méltányos óhaját teljesíteni hajlandó s az illető egyháztagok által javaslatba hozott egyéneket, ha méltó és alapos kifogások nem forognak fen, mindenesetre figyelembe veszi; másfelől ezen bizottság az illető egyházküldötteket is meggyőzheti és fölvilágosíthatja több egyénre nézve, kiket ajánlatba hoz és választásra kitűz. A kölcsönös beszélgetés, az ajánlatba hozott egyének jelleméről, tudományos képzettségéről s érdemeiről jótékonyan készíthetik elő a tért s egyengethik a választásra nézve. — Ha az egyházmegye niacs nagyobb számmal képviselve e bizottságban, — mint az egyes választó gyülekeze-

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

Debreczen 1878. Nyomatott a város könyvnyomdájában.

E számhoz háromnegyed iv melléklet van csatolva.

Melléklet az „Evangyeliomi protestáns lap“ 17-dik számához.

tetvén annak rovatai hitelességéért és pontosságáért, a lelkész, úgy az egyház, mint az állam irányában is felelős.

56. §. Csekély népességű s az anyaegyházaktól távolabb eső leányegyházakban, a tanító habár a hittanszaki pályát nem végzette is kibocsáttathatik és felhatalmaztathatik a keresztség kiszolgáltatására. A kibocsátást a püspök, a felhatalmazást az esperest adja mindig személyhez kötve; tehát az, egyénenkint felujtandó. — Az exmissus tanítók azonban anyakönyveket nem vezethetnek és tartoznak a keresztelés alkalmával följegyzett adatokat, az illető anyaegyházak lelkipásztorainak megküldeni.

57. §. Az urvacsoráját az Isten beszéde hirdetésével megbízott és kibocsátott egyházi szolgák végezhetik, mindig délelőtt az istenitisztele után közvetlenül. Négyeszer egy évben szolgáltatandó ki u. m. : a 3 nagy ünnepen : Karácson, Husvét és Pünköst ünnepe és november hó első vasárnapján.

58. §. Az urvacsorában csak az egyház önálló tagjai, kik t. i. hitokról és vallásos meggyőződésokről a confirmáció alkalmával, a gyülekezet előtt nyilvános vallomást tettek, részesülhetnek; tehát a gyermekek, elmebetegsége, kik e vallásos cselekménynek jelentőségét felfogni és megérteni nem képesek, annak élvezésétől eltiltatnak.

59. §. A siketnémáknak, ha a lelkipásztor meggyőződhetett, hogy erkölcsi vallásos életök méltó egy valódi keresztyénhez s szíves óhajításuk is van a gyülekezet ez ünnepélyes cselekményében résztvenni s annak fontosságáról is kellő ismerettel bírnak : az urvacsorája kiszolgáltatathatik.

60. §. Az urvacsorája kiszolgáltatását mindig kellő előkészítésnek kell megelőzni; a lelkipásztorok kötelesek ennél fogva a megelőző vasárnap, a midőn az urvacsorája a gyülekezet előtt meghirdettetik, az urvacsorája jelentőségéről, fontosságáról s az arra való készületről, alkalmi beszédet tartani s hétköznapokon is bűnbánati könyörgéseket mondani a közistenitisztelek alkalmával.

tek : akkor természetesen befolyásáról alig lehet szó; és így a választandó egyének képzettsége, szolgálati érdemök s más kitünő tulajdonságaik a legtöbbször figyelmen kívül fognak hagyatni, a mint azt a jelenlegi választási eljárások eléggé igazolják.

26. §. A lelkészválasztásba tehát csak az 500 lélekszámot nem haladó gyülekezetben foly be minden teljes koru önálló egyháztag, ki t. i. az egyház terheiben részt vesz; a szavazás azonban nem függ attól, hogy vajjon befizette-e egyházi adóját vagy nem? A nagyobb egyházakban, csak a képviselők vannak feljogosítva a választásra. Ezen képviselők minden 6-ik évben választatván, midőn lelkészválasztás áll elő, semmiféle új névsort nem kell készíteni, mert tudva van az minden egyházban, hogy kik a képviselőtestület tagjai.

46. §. Hogy hétköznapokon hányszor és mely napokon tartassék istenitisztele, azt minden gyülekezetre nézve a helyi viszonyok és körülmények határozhatják meg. Lehetnek sőt vannak egyházak, melyekben a nép vallásos buzgósága igényeli,

61. §. Bűnbánati hetek : husvét és pünköst ünnepek előtti hét; október utolsó és advent 4-ik vasárnapjával kezdődő hét; oly években azonban, midőn az advent 4-ik vasárnapja és karácson első napja között legalább 2 nap nem esik közbe : a bűnbánati hét már advent 3-ik vasárnapján meghirdetendő és kezdetét veszi. — Bűnbánati héten házasok megesketése, csak rendkívüli körülmények és felsőbb egyházi hatóságtól kinyert engedély mellett történhetik meg.

62. §. Az urvacsorát mindig nyilvános istenitisztelek alkalmával, a gyülekezet jelenlétében kell kiszolgáltatni; ily alkalommal azonban a nagybetegségben levő, ágyhoz szegzett egyháztagoknak, ha sürgetve kéri, magánházuknál is kiszolgáltatatható; utasításul adván a lelkipásztor, hogy a háziak s idejében felszólított szomszédokból, egy kis gyülekezet alakíttassék a beteg házábanál. Különben a lelkipásztornak oda kell működnie, hogy ez visszaéléssé és rendes szokássá ne váljék gyülekezetében. — Ha azonban más időben, midőn az urvacsorája nem osztatott is ki, hivatik ily czélból a lelkipásztor a beteg ágyához : a meghívást tartozik elfogadni s a beteg csüggedező hitének erősítésére, egyetlen, talán utolsó vágya teljesülését eszközölje, és ily rendkívüli esetekben is szolgáltatassa ki az urvacsoráját.

63. §. Az urvacsorájától bármely arra jogosított egyháztagot eltiltani, csak az egyháztanács belenyugvásával lehet. A lelkipásztor egymaga senkit abban részesülhetéstől el nem zárhat.

64. §. Az egy lelkészszel bíró népesebb gyülekezetekben, az urvacsorája kiszolgáltatásának rövidebb idő alatt végrehajtása czéljából, a kifogástalan, erkölcsi életükről s jó készütségükről ismeretes tanítók, ha a hittanszaki tudományokat hallgatták : a pohár osztásra, az esperesti

hogy az év folytán minden reggel megszólaljanak az Isten imádására hívó harangok ércz nyelvei, talán még a délutáni istenitisztelek alkalmával sem mindig üresek a templomok; míg más gyülekezetben elég ha egyszer tartatik istenitisztele. Én részemről a legtöbb gyülekezetre nézve elégnék tartanám, ha a vasárnapon kívül, még csütörtök délelőtt tartatnék istenitisztele; még pedig a téli hónapokban biblíamagyarázattal egybekötve.

56. §. Eddig a magyar ref. egyházban általános gyakorlat és kánon szerint is, legalább 6-szor szolgáltatott ki az urvacsorája, sőt voltak gyülekezetek, melyekben többször is. Több külföldi egyház példája szerint én elégnék tartanám az urvacsorájának a 3 nagy ünnepen kiszolgáltatását s azonkívül az év folyamában elvett testi áldásokért bemutatandó hála istenitisztelek alkalmával november első vasárnapján; már akkor mind az aratás, mind a szüret — legalább kevés vidéket kivéve — teljesen be van végezve s kezd megszűnni a mezei foglalkozás, kiki házához tér meg, hogy az év folyamában szerzett javakat nyugalomban élvezze; de egybe lehetne azt kötni a ker. egyház életében korszakot alkotó nagy eseménynek a reformáczióknak emlékeztetével is olykor-olykor.

hivatal által felhatalmazhatók, vizsgatétel után. Az ilyenek felhatalmazása azonban csak saját illető egyházukra szorítkozhatik s nem több mint csak egy évre terjedhet ki; ennek elteltével a fenforgó szükségnek s az illető tanító további felhatalmazásra érdemes vóltának tekintetbe vételével, évenként megújítandó.

65. §. A lelkipásztornak azonkívül, hogy mint az egyház közvetlen tulajdonát képező iskolákra felügyeletet gyakorló iskolaszéknek elnöke, a felügyeletben tényleges részt vesz, az iskolákat gyakorta meglátogatja, a tanítókat tanácsokkal, gyakorlati utasításokkal ellátja és vezeti: kötelessége az urasztalához készülő növendékeket a kisebb népességű gyülekezetekben tanítani, a nagyobb egyházakban pedig a tanítók e nemű eljárását és működését éber figyelemmel kíséreni s a gyülekezet előtt a kikérdezést önmagának tartani fen; s így a confirmációt egész ünnepélyességgel, úgy a gyermekekhez mint a szülőkhöz s a gyülekezethez intézett beszéd tartásával végezni el.

66. §. Az ismétlő iskolások és felnőttek vallásos oktatásában, szintén hivatalos teendője a lelkipásztornak részt venni, kisebb gyülekezetekben azokat személyesen vezetni.

67. §. Confirmációra az V. elemi osztályt végzett növendékek vagy az annak megfelelő polgári és középtanodák növendékei bocsáthatók. A népiskolai oktatás a confirmációval fejeztetik be.

68. §. Minden gyermek, vallásos oktatásban csak azon egyházban részesülhet és csak ott confirmáltathatik, a melyhez szülői is tartoznak. Kivételnek a lelkész engedélye mellett van helye, de ezen engedélyt a lelkész nem tagadhatja meg, ha a gyermek más egyházközségben neveltetik. Ha a szülők nincsenek életben, a gyermek ott taníttathatik és lesz confirmálható is, a hol különben tartózkodik.

69. §. Magán háznál csak rendkívüli körülmények és az esperest engedélye mellett lehet a confirmációt végezni; csak hogy ily esetben is, az egyháztanács tagjai közül legalább kettőnek jelenléte megkivántatik.

70. A lelkipásztornak gondoskodnia kell, hogy minden confirmált gyermek a szentírás egy példányával birjon; a szegény növendékek számára, e tekintetben az egyháztanács igyekezzék a szükségelt példányok megszerzéséről gondoskodni.

(A házasságok összekötése körül a lelkész teendőit lásd a házassági pótszabályok alatt.)

71. §. A lelkipásztorok kiváló kötelességei közé tartozik: meglátogatni és vigasztalni a betegeket és a törvény által halálra ítélt szerencsétleneket; a mit felkérés és felhívás esetében mindig kész szívvvel és buzgósággal teljesíteni tartoznak. Hogy miként járjanak el e tisztokban, arra utasítást ad emberbaráti nemes érzelmök, s lelkipásztori hivatásuknak mélyen átérzett felfogása, a valódi lelkipásztori bölcsesség s a helyzeti viszonyoknak ismerete.

72. §. A törvényesen bevett ker. vallásfelekezetek viszonzosságát szabályozó 1868. é. országos törvényben (LIII. t. cz.) foglalt eljárási módozat, az áttérésre nézve, (1—8. §.) a lelkipásztorok által szoroson megtartandó; azonfelül gondoskodjanak a lelkipásztorok, hogy az egyházunk kebelébe átlépők, hitfelekezetünk alaphittételeit megismerjék, hogy így áttérésök öntudatos és megnyugtató legyen; a más felekezethez áttérők irányában a kellő méltányosságot és eljárást tanusítsák; jól tudván, hogy nem emberi erőből van a keresztyéni hit, mert a test és vér nem jelentik azt meg nekünk hanem a mennyei atya; kinek ha irgalmában részesülünk, leszünk hívökké; azért is megváltónk parancsolata s az apostolok példája szerint az evangélium prédikálásával tanítani kell az embereket, nem pedig rájuk erőszakolni a hitet és mintegy kényszeríteni őket más meggyőződésre.

73. §. Más hitfelekezet kebeléből áttért lelkészek, segédlelkészek, áldozárok, szerzetesek stb. kik tehát már a theológiai szaktanfolyamot elvégezték, miután az áttérés az országos törvények értelmében megtörtént, ha egyházunkban is a lelkipásztori vagy tanári s tanítói hivatali ténen óhajtanak működni s tehetségeiket érvényesíteni: előbb szigorú vizsgálatoknak vettessenek alá; főleg igyekezzenek teljesen meggyőződni az illető egyházkerületi elnökség, hogy az áttért egyén, teljes ismerettel bir egyházunk hitrendszeréről, s egyházalkotmányi s igazgatási elveiről, a cultus formákról s azoknak elvi jelentőségéről; s azon különbségeknek is biztos tudatára emelkedett az illető egyén, melyek egyházunkat más hitfelekezetekkel szemben jellemzik; csak ha minderről kétségtelen meggyőződés vólt szerezhető, akkor hatalmazhatók fel segédlelkészi, tanári vagy tanítói hivatal ideiglenes folytatására.

74. §. Ha pedig lelkészképző intézeti növendékek, ugynevezett kispapok lépnek át, azok nem a megfelelő theológiai osztályokba, hanem egy évvel alább vétessenek fel; hogy hittani intézeteinkben legyen alkalmuk és idejük hitelveink világába, egyházunk szellemébe magukat beleélni; egyszersmind erkölcsi magukviselete s jellemök felől, lehető biztosítékot és jóreménységet nyerhessen az egyház.

75. §. Amennyire kivihető, minden halott legalább a temetőben, a sirnál vagy alkalmatlan időben a temetőben e célra építendő kápolnában, a lelkész által tartandó rövid ima kíséretében tétessék le sirjába; nagyobb és érdemesebb egyének felett, kik t. i. az egyház vagy község jóléte és érdekében hasznos szolgálatot tettek és érdemeket szereztek s általános közbecsültetésben éltek: a templomban alkalmi egyházi beszéd vagy ima és rövid alkalmazás is mondathatik. Éneklés csak háznál, templomban és temetőben tartható; az utczán való énekelgetés lehetőleg korlátoztassék.

76. §. A harangozás, mely hogy túlságba ne vitessék — mindig bizonyos mérsékelt díjért, melyből befolyó összeg felett az egyház rendelkezik, teljesíttessék.

77. §. Az egyszerű temetési szertartásban minden keresztyén részesíttessék, ez még a törvény által kivégzettekől sem tagadható meg, ha az illető polgári hatóság a hullát kiszolgáltatja. Az öngyilkosok hasonlólag tisztességes eltakarításban részesíttessenek.

78. §. Az eltemetés idejére, nemkülönben az emberi hullák kiáztatására és más helyre átszállítására, a fenálló polgári hatóságok által kibocsátott és kibocsátandó rendeletekhez, szorosan alkalmazkodjanak a lelkipásztorok, s minden a temetésnél az egyházi szertartás végezésével megbízott belhivatalnokok (énekvezérek vagy tanítók).

VI. A lelkipásztorok magánélete.

79. §. Az Isten beszéde sáfárainak, oly feddhetlen életet kell élni, mely az ő hivatásuknak, tudományos képzettségöknek teljesen megfeleljen; azoknak mintegy élő kinyomata legyen s benső hivatásukról tanuskodják.

80. §. Hallgatóikkal érintkezésükben legyenek szelidek, figyelmesek és barátságosak; irántuk atyai szeretettel viseltessenek s ez a jézusi szeretet hassa át minden beszédüket, nyilatkozatukat és eljárásukat.

81. §. Lelkésztársaikkal testvéri egyetértésben éljenek; tiszteletet, elismerést tanusítván a korosabb és élteőbb tisztársak irányában; méltánylatot és jóindulatot az ifjabbak iránt.

82. §. A tanítókat mint a népnevelés terén kartársaikat tekintvén, irányukban szintén a szeretet parancsai szerint járjanak el, jóakarattal tanácsolják és vezéreljék őket, éber figyelemmel kísérik hivatalos eljárásukat, de azoknak igazságos panaszra okot és alkalmat soha ne szolgáltatassanak.

83. §. A lelkipásztorok teljes erővel oda törekedjenek, hogy magán és családi életükben is, feddhetlen élet, szerénység és egyszerűség által hallgatóik között szövetségként világoljanak s azokat a tiszta erkölcsiség követésére saját példájokkal maguk után vonják.

84. §. Családi életük szintén példányul szolgáljon; rend, tisztaság, mértékletesség és egyszerűség jellemezze a lelkészi család tagjait, gyermekeiket az Ur félelmében neveljék. Ha valaki saját házáat igazgatni nem tudja, hogy fog az Isten egyházára gondot viselni tudni? Lelkipásztorok, csak protestáns vallású nőket vehetnek házastársul.

85. §. A társas köröktől, gyülekezetek tagjainak családi ünnepélyeiben részvételtől, ha arra felkértek, ne zárkózzanak el a lelkipásztorok; érintkezzenek e téren is hallgatóikkal s örüljenek az örülőkkel; hanem soha ne feledjék, hogy ők lelkipásztorok, ennél fogva minden túlzást és szélsőséget úgy a jókedvben mint a visszavonultságban elkerüljenek.

86. §. A lelkipásztorok a politikai pártusáktól s különösen a választásoknál előfordulható mozgalmakba gyűléstől szorosan óvakodjanak.

87. §. A lelkipásztorok hivatalos teendőin kívül minden idejét igénybe veszi önmaga tovább képzése és tökélyesítése a hittanszaki tudományok mezején, mindamelllett szórakozásul és mellékfoglalkozásul megengedtetik a mi hazai viszonyaink között, amennyiben a lelkipásztorok jövedelmét jelentékeny részben sok helyütt anélkül is a szántóföldek használása képezi, hogy gazdálkodhassék, csak hogy ennek szolgájává ne legyen; a helyes közélet meg kell találnia. — Így foglalkozhatik tehát a lelkipásztor a gazdaság terén a kertészet, szőlőművelés, gyümölcsfatermesztéssel, selymészettel stb.

88. A lelkipásztorok lehetőleg gyülekezeteikben tartózkodjanak, nehogy ok nélküli gyakori távollétökkel megbotránkozásra nyújtsanak alkalmat, a lelkészi szolgálat nem teljesítése által; és mint hűtlen sáfárok tekintessenek. Midőn kevés időre hagyják is el, akár hivatalos, akár magán dolgaik elintézése következtében gyülekezeteiket: gondoskodjanak hogy a netalán előállható, lelkészi szolgálati teendőt igénylő esetek, könnyen és az egyháztagok terhelése nélkül elintézését nyerhessenek; a huzamos időre, 2—3 hétre terjedő eltávozásukat, akár hivatalos akár nem hivatalos magán ügyeikben, tartoznak az egyháztanácsnak bejelenteni; s a helyettesítésre nézve, a szükséges intézkedéseket megtenni.

89. §. A lelkipásztoroknak öltözékükben is a rend és illedelem követelményeinek meg kell felelni; magánforgolódásukban, s a háznál is legyenek mindig egyszerűleg de tisztességesen öltözködve; midőn pedig hivatalos tisztökben járnak el: rendszeres forma ruhát viseljenek; nevezetesen: papi főveget, egészen fehér vagy fekete nyakendőt, atillát begombolva, magyar nadrágot és csizmát s egész bő palástot.

90. §. Egyházunk hitelvei szerint papi rend és méltóság bárha nem létezik is, mert mindnyájan szent nép és királyi papság vagyunk, ennél fogva az egyházi szolgák között főbb és elsőbb tulajdonképen nincs: mindazáltal az egyház jóléte megkövetelvén, hogy a lelkipásztorok között a jó rend, fegyelem fentartassék, tehát bizonyos egyének bizassanak meg a rendnek és fegyelemnek közvetlen vezetésével, ily célból állított fel az esperesti, segédgondnoki, püspöki és főgondnoki, tanácsbírói stb. hivatalok: a lelkipásztorok tartoznak ezek intézkedéseinek és felhívásainak készséggel engedelmessé válni; az e. m. és kerületi, zsinati és zsinati bizottsági gyűlések és törvényszékek határozatait és végzéseit pontosan teljesíteni és végrehajtani. — Az egyházi előjárók és hatóságok törvényes intézkedéseinek nem engedelmessé válni vagy azokat nyilvánosan kigúnyolók vagy kisebbitők fegyelmi eljárás alá esnek.

(Folyt. köv.)

Tóth Sámuel.

Megnyitó beszéd

a nagybányai ref. egyházmegye egyetemes lelkeszi értekezletén.

(Nagybányán április 4-kén 1878.)

A szentháromság egy örök Istennek nevében Amen.

Nagy tiszteletű egyetemes értekezlet! Jelen ünnepélyes összejövetelünk alkalmával, indítatva és kötelezve érzem magamat a következők elmondására.

Ha valamely kivált szellemi ügyvitelnél szükséges, hogy ne mondjam áldásos a tényezők vagy a munkások eszmecseréje s a dolgok és teendőknek higgadt férfiakhoz illő megvitatása, a lelkeszi, ezen minden máshivataloknál fontosabb s talán azért is legnehezebb hivatal és lelki ügyvitel az, melynek minden időben, különösen korunkban, ha lélek szerint megakarunk felelni, hitünk és lelkierőnk, nagy buzgalmán kívül, az együtt működő társak testvéri szeretetének, tapasztalatainak és belátásának egyesítését, a reánk bízott lelkek emelésére és buzdítására irányítását: nem nélkülözhetjük.

Részemről nem tartom az életet siralom völgyének, s az elibünk mért pálya terheit, sokszor csaknem erőnköt haladó küzdelmet nem tartom csapásnak, mint talán azok, a kik szeretnének könnyebben élni, olcsóbban idvezülni. Én az életet, minden küzdelem és olykor csaknem elborító keserűség mellett is, nagy áldásnak tartom, s a velejáró terhek súlyát, a munka és küzdelem veritékeit: természetesnek tekintem. — Annyira, hogy felfogásom szerint bármely pályán tehát kiválóan a lelkeszin is, a munka küzdelme, a lélek gondja és veritékei, adják meg az élet becsét, s növelik Istenben s magunkban való szükséges bizalmunkat, hogy ekként kiállthassunk fel a nemesebb küzdővel a Jézus Krisztussal: az én igám gyönyörűsége és az én terhem könnyű.

Ily érzésekkel fogadom én, s hiszem fogadjuk mindnyájan, mi lelkeszek azon kérdéseket, melyeket a világ az emberek, gyakorta hitsorsosink, a tarsadalomban s az irodalom terén intéznek hozzánk, a nélkül, hogy helyzetünket tekintetbe vennék, az ő irántunk való viseletöket is meggondolnák. — Kérdik: mid van neked te lelkesz, mivel szolgálod a lelkek ügyét, s a társadalom erkölcsi fennállását? Te, ki a Jézus Krisztus evangélioma hirdetőjének, s az örökélet megmérhetetlen tudománya szószólójának állítod magad, hol van a tudomány, melylyel meggyőződ és eloszlatoz kételyeinket; a hit, melylyel hitetlenségünket megszegyenited; hol van a lelkesítő példa melylyel jársz előttünk; az önmegadás és türelem, melylyel hordozod kereszteteket s gyakorta a mi bosszantásaikat? Hol van a te szereteted, melylyel mint égi fényvel, megdicsőited pályafutásodat, hogy minket is szent buzgósággal emelj, hevits és ösztönözz, a hitnek és tiszta erkölcsnek, az önfeláldozó szeretetnek és szabadságnak mennyei életére — dicső munkáira. —

Ezek, és ehez hasonlók a hozzánk intézet kérdések, melyeknek jogosultságát meg nem tagadhatjuk. Hanem, legyen szabad nekünk is a mi pályafutásunk hivatalos és magán életünk bírálóihoz ekként szóllanunk: társadalom, emberek hazánk egyházunk tagjai, miért kívántok tőlünk oly sokat, midőn ti nekünk oly keveset adtok, s azt is oly bosszús szemrehányással adjátok, hogy lelkünk fáj belé, szeretnők visszautasítani. Ti követelitek hogy mi mint a jelenkor lelkeszei legyünk tudományosak, ismerjük az ó- és újvilág termékeit, hagyományát és felfedezéseit; kívánjátok, hogy a tudományos téren való haladással egyeztes-

sük össze a hitet, bizonyítsuk be a hit és vallás szükségét, hogy az, a szív legbensőbb vágyait, az ész legmagasabb röpteléseit; a lélek egész öntudatát kielégítse. — Ezt kívánjátok tőlünk, s mi kívánástokat, mennyiben erőnkötől telik, ötömmel teljesítsük. De kérünk, ne vonjátok meg tőlünk a szükséges eszközöket. Díjazzatok tisztességesen, hogy az élet fentartására szükségesek miatt, ne keljen aggódnunk; hogy megszerezhessük a mai tudományos tájékozottság és szellemi művelődésre nélkülözhetlen irodalmi műveket, s összeköthessük a Biblia szellemét a helyesen értelmezett tudomány szellemeivel, s alkalmazhassuk azt a társadalmi élet szellemi és erkölcsi szükségéhez, a ti szivetek és elmétek megnyugtatására, vezérlésére.

Hitet kívántok tőlünk? adunk annyit a mennyit bir lelkünk ez égi ajándokból, a földi élet boldogságának ezen legszükségesebb kincséből. Ne féljete, ha óhajtjátok, lesz hitetek, melynek alapja lelketekben van; hallgassátok az Isten igéjének prédikálását, melyre int az evangéliom midőn így szól: a hit a hallásból van, a hallás pedig Isten igéje által. Jertek hallgassatok minket ti is, kik a tudomány és művelődés áldásaiból a közönségesnél többel birtok, had buzdítson minket a ti jelenlétetek is, had győződjete meg arról, hogy az evangéliom örök igazságai a legmagasabb lelkeket is kielégítik, és mi azoknak hirdetését, tőlünk telhető buzgalommal igyekezzünk teljesíteni, mind alkalmatos, mind alkalmatlan időben.

Példát kerestek a mi életünkben. Reméljük találtok, ha elfogultság nélkül tekintitek a mi és családunk életét; látni fogjátok, hogy mi és házunk népe tiszteljük az Urat; egyszerű munkás életet folytatunk, vallásunkért, egyházunkért, istenországának terjedéséért, társadalmunkért reánk néző kötelességeinket igyekezzünk minél nemesebben betölteni. — Érezzük a lelkeszi hivatalnak és működésnek a társadalmi élet irányadására, erkölcsi ségére még ma is és minden időben szükséges befolyását, hordjuk terheit, viseljük Isten, lelkünk és az emberek előtti nagy felelősségét; tőrjük az ellenünk zudított bántalmakat félre értéket a nélkül, hogy azt viszoznó, tudván idvezítőnk utasításából, hogy nem csak azokat kell szeretnünk a kik minket szeretnek hanem azokat is a kik minket háborgatnak és üldöznek.

De hát mindezek mellett mi is emberek vagyunk, ne kívánjátok, hogy tökéletesek legyünk. És ha talán, munkánk, hivatalos és magán életünk mindenki tetszését meg nem nyeri; vegyétek tekintetbe azt, hogy a lelkeszi pályának futása, kötelességeinek vitele, lélek szerinti szolgálata, még akkor is, ha az nem hiány nélkül való; egy élet önfeláldozását követeli.

Tisztelt testvérek! A kölcsönös kérdéseket, s ha szabad nevében neveznem szemrehányásokat még folytathatnám, de miért? Minél több az ellenünk való szó, mely sokszor vádnak is nevezhető; annál inkább igyekezzünk, hogy hivatalos és magán életünkben nemesak ítéletre méltónak ne találtassunk, de mint igazi követésre méltó és lelkesítő példák tündököljünk. Mindenkinék, de különösen nekünk lelkeszeknek szól Jézusunknak a tanítványokhoz intézett ezen mondása: ti vagytok e világnak világosságai, nem rejtethetik el a hegyen épített város, melynek fénye messze ragyog, de homályban is messze látszik, s ha látják, tapsolnak rajta a hitnek, az erkölcsi társadalomnak, a minden hitet, igazságot és mennyei életet magában egyesítő Krisztus országának ellenségei.

Folytatása a mellékleten.

Azért, lelkünk minden buzgalomával, a lelkészi hivatal fontosságának önértékével, igyekezzünk, hogy korunknak, társadalmunknak, gyülekezetünk nagyjainak és kicsinyeinek ne csak tanítói de példaadói is legyünk a munkás hitben. türelemben alázatosságban, reménységben és szeretetben.

Mi, ezeken kívül semmivel nem birunk; de ezek elegendők, hogy pályafutásunk, magunkra nézve nyugtató, másokra nézve áldásos legyen.

Nekünk, az evangyéliomi egyház lelkészeinek nincs külső fényünk, gázdagságunk, s a hatalmasok párfogására támaszkodó tekintélyünk. — De van és legyen rendithetlen hitünk, önfeláldozó munkálkodásunk és szeretetünk a társadalom erkölcsi fennállásának szent ügyéért, hazánkért a Kristus országának és igazságának terjedéseért diadalmaért.

Előttünk van Krisztus és az apostolok példája; azokat ne csak szóljuk és hirdessük, hanem először magunk kövessük, hogy másokat is követésükre buzdítsunk. Nézzük, tanulmányozzuk a keresztyénség s evangyéliomi egyház ezen dicső férfainak életét, kiket mi szenteknek nem nevezünk mert ez nem szokásunk, de irántok a legmélyebb tisztelettel viseltetünk. Az ő példájok, hitök, lelkesedések emeljen fel ha csüggedünk, bátoritson ha szenvedés, nyomor, félreértés vagy lenéző felfuvalkodás megakarná győzni hitünket, s megszégyeníteni keblünk égi lángolását.

Testvéreim! hogy ezen mi, bár nehéz, világ szerint sokszor nem méltányolt, azonban lélek szerint dicsősséges szolgálatunk könnyebbé váljék: hordozzuk egymás terhét, tanácsoljuk építsük egymást szeretettel, közöljük egymással tapasztalatunkat, e gyakran sok önmegadás és lelki erő árán nyert kincsünket, hogy ezáltal a hitben, tudományban, reménységben és szeretetben szorosabban egyesülvén minél hivebben és áldásosabban tölthessük bé a szolgálatot melyet vettünk az Urtól. Ezt czélozza lelkészi értekezletünk, melyet ezennel az Ur nevében megnyitottnak nyilvánítok.

Czelder Márton.

B E L F Ö L D.

Csuthy Zsigmond műve megjelenése.

Protestáns egyház történelmi irodalmunk egy művel gazdagodott, épen most jelent meg „Magyar protestán egyház története a szathmári békekötéstől a türelmi rendelet kiadásáig. Irta Csuthy Zsigmond kajdaci ref lelkész.“ Debreczen, kiadja Telegdi L Lajos. 1877. 8. r. 315. l. Ajánlva van Révész Bálint püspök urnak. Ára 2 frt 40 kr. A mult századi 70 év (1712—1782.) csaknem minden tekintetben szomorú viszontagságai vannak itt okmányokkal és okmányokból ecsetelve A protestáns magyar egyház e 70 éves babiloni fogságának itt feltüntetett tragikus képét megilletődve fogja szemlélni a mai sok tekintetben megváltozott kornak gyermeke. „Tolle et lege,“ vedd és olvasd, e szóval ajánljuk most a művet ifjunak, aggnak, lelkésznek világiaknak s hölgyeknek egyaránt. A hünn és nemesen érző szerző lelke találjon jutalmat abban, hogy sokat szenvedett egyházának egy megható élet szakaszát sikerült a feledés leple alól világ elé állítani. . . A magyar stoikus, a gyászos véget ért gróf Teleki László mondá elősejtelemmel „a hamvaknak is van missiójuk.“ Legyen, óhajtuk, e mult századi emlékeknek is magas missiójuk: termékenyítsék meg az elporlott nemes szivek éltető hamvával a mai hidegülni kezdő protes-

táns keblek még mindig termő erőt rejtő szellemi mezejét! Ave Author! vivere volentes te salutant.

Debreczenben 1878. ápril 23.

Balogh Ferencz.

Psenyeczki Nagy Sándor tanár gyászrajza (nekrológ).

A debreczeni ref. anya iskola vesztességét az ő remek nyelvek tanára Kiss András halála után csak hamar növelte ez év folyamában az új remek nyelvek tanárának elhunytja.

Psenyeczki Nagy Sándor született Merényben (Wagendrüssel, szepes megye) 1831-ben, atyja P. Nagy János odavaló ág. hitv. evang. lelkész, anyja Ilinyi Julia volt. Rozsnyón és Eperjesen tanult. Ifjanta katona lett s az állami hadseregben hadnagyi rangot nyert. Az 1848-ki önvédelmi harcban a magyar szabadság zászlója alatt szolgált, mint főhadnagy. Az országos válság beálltával katonai kényszerszolgálatra íteltetett. Olmücz falai közti raboskodásnak szemtanúja volt, az állami foglyok közül Madarász Jozsef, Aier Mihály és Joannovics Györgygel kötött ott szívélyes barátságot s tartotta azt fenn mindvégig levelezéssel is.

Első nejevel Haradauer Antoniával Gráczban kelt egybe 1854-ben, de alig egy év után elragadta hitestársát tőle egy morva faluban a kholera. Hazájába vissza juthatván Pakson vette nőül az odavaló tekintélyes közbirtokos Király-daróczi Daróczi Elek művelt leányát Eugéniát 1860-ban. Ugyan ez évben Debreczenben telepedett le, hol kedvencz foglalkozására bő és szép tér nyílt fel előtte.

Könyves Tóth Mihály debreczeni ref. lelkész ajánlatára (a ki a nemzeti ügy egyik fogolykodó hitvallója volt) néhai Balogh Péter szuperintendens eszközletére neveztetett ki P. Nagy Sándor a francia és angol nyelvek tanítójául a debreczeni főtanodába 1860. okt. 1. Fizetése 1869-ben emeltetett, az 1872-ki agusztusi egyházkerületi gyűlésen rendes tanáru s fizetéssel erősített meg. — A francia s angol nyelv mívelése ugy kollégiumunkban mint városunkban az ő működése következtében páratlan emelkedést vett; több jeles tanuló vezetett be az új világnyelvek csarnokába s képesült a külföldi egyetemeken sikeres tanulmányozásra. Irodalmi munkálkodását a „Biene“ czimű ismeret terjesztő lapban kezdette, melynek több éven át dolgozó társa volt, leginkább költeményeket irt bele, tagjává választatott a népmívelési iratokat terjesztő egyetnek Bécsben, a taggá avató diszes oklevél „Für Volksbildung“ pecséttel 1865-ben kelt. A magyar irodalom terén munkálkodást Ludwig egy politikai röpiratának magyarra fordításával kezdte, melyhez függelékül adta ki a Vörösmarty „szózatá“-nak francia versben fordítását.

Mint tanárnak a nyelvtani művek előállítása feküdt szívében. „Francia nyelvtan“-a középtanodai használatra, (Debreczen, 1863. 8r. 310. l.) három kiadást ért. Ebben rövid francia költészet is van adva. Ezt követte a „Francia Chrestomathia“ (olvasó könyv) szótárral és jegyzetekkel. (Debreczen, 1870. 260. l.) Legnagyobb figyelmet keltett, s az ország minden részében nagy pártolásnak örvendett nagy műve: „Ön oktatási vezérkönyv“ az angol nyelv tanulására. Robertson T. tanmódja szerint XXXI levélben 60 leczkére osztva jelent meg önnálló füzetekben (Debreczen, 1871—1873. 8r. 762 l.) Bizonyos önérettel mondható a végszóban „a magyar irodalom és nyelv ez uton is virágoztatása és terjesztése mint nemes czél, ellenállhatlanul vont és indított egy magyar nyelven dolgozott

angol nyelvtan előállítására. Im a czél elérve! A mű készen van! Munkám által közre akartam működni, hogy a nyelv és irodalom eleven csatornáján közeledjék a magyar az angolhoz, s a közeledés eszközére nézve ne álljon örökké gyámoltként szomszéd-nép uralgó igája alatt."

Az angol nyelv szokatlan, páratlan lendületet vett az ő hatása alatt messzevidékeken is s a központból nyelvtani „Levelei“ által időszakonként ő vezette az öntanulókat, e nagy tankönyvből tanulták hittanulóink a kedvelt angol nyelvet. és számosan fogják őrizni emlékét a munkás szerzőnek s buzgó tanítónak.

Hasonló fényes sikerrel jelent meg „Önoktatási vezérkönyv a francia nyelv tanulására“ 30 levélben 1871-től 1874-ig Debreczenben. — Az angol chrestomathia, olasz és német önoktatási levelekre, továbbá a magyar — francia — angol szótár nagyobb szabású művekre szinte megtette a komoly előmunkálatokat és készüléteket, de már ereje lankadt, egészsége kezdett megtörni, az élet nehézségei is nyomást gyakoroltak lelkére, a halálos kór szemlátomást rogyasztotta, mig nem több mint egy hónapi szenvedés után 1878 ápril 22-én reggeli 5-órákor csendesen elszenderült, 47 éves korában, — bus özvegyet és 5 árvát (négy fiú, 1 leány) hagyván maga után.

Talajdonosa volt egy miniszterileg engedélyezett nyilvános nyelv tanodának; fokonként alkalmazták különböző tanintézetekben, mint nyilvános tanár működött a debreczeni akadémiai tanfolyamban, gimnáziumban, tanítóképezdőben, városi reál iskolában és kereskedelmi középtanodában. Értette a magyar, német, szláv, angol, francia, olasz, nyelveket. — Debreczen s a főiskola Nagy Sándorban oly tanerőt veszített a ki szakmája terén irodalmilag messzesugárzó fényt vetett az általa rendíthetetlenül szeretett városra és kollégiumra.

Rotthwell S. S. J. angol nyelvtudóssal és tanárral Stuttgartban levelezésben állt, s angol nyelven irt költeményét „Atyám sirján“ fensőbb bírálat végett vele közlé, — a ki egy szép levélben méltányolta a magyar tanár kísérletét. A mit Nagy Sándor tanár az ő atyjának sirjára irt, rá is alkalmazható most a végszakasz:

„Now, fare Thee well, ... repose in Nature's soothing ground, but may Thy spirit, bring healing balsam to Thy orphean's wound (Most Isten veled! nyugodjál csendesen a természet enyhítő földében, de szellemed hozzon gyógyító balzsamot árváid sebére!

Vigaszt kívánunk az elköltözöttnek még életben levő öt testvérének, valamint a bús özvegynek és árváknak. A hulló köny keserűségét enyhítse a 18 éves házaselet ragyogó és nemes pontjaira visszaemlékezés s balzsami hatása a valóban segélő nyug és gyámintézetnek! Temetése ápril 24-én d. u. 3 órákor előbb a háznál, majd a nagytemplomban tartott gyászszertartással, résztvevő nagy közönség jelenlétében ment végbe. F. t. Révész Bálint ur megható ima után találó alkalmazást tett, a derék tanár életének zivatarosb és csendesb kettős oldalát ecsetelvén s a nyelveknek a tudományokhoz való viszonyát fejtegetvén. A czegléd utczai sirkertben takarított el egy korább elhunyt kis leánykája mellé. Koporsójára a „hálás tanítványok“ felirattal két koszoru tétetett. Lengjen béke az elhunyt munkásnak nyugvó porai felett.

Balogh Ferencz.

K Ü L Ö N F É L É K.

— Tanáregylet megalakulása. A tiszántuli református tanáregylet Debreczenben 1878. ápril 24-én megalakult. A gyűlésteremben 39 egyén jelent meg. Békés, Böszörmény, Karczag, Kisujszállás, Nánás, Makó, Vásárhely, Szatmár, Sziget, Túr gimnáziumai képviselve voltak. Az alapszabály javaslat czélszerű módosításokkal elfogadtatott, a megalakulás kimondatott; ideiglenesen a tisztikar is megválasztott, elnökké 21 szóval Szegedi Sándor, jegyzővé 22 szóval Gergely Károly, pénztárnokká Oszterlam Ernő választottak; úgy szinte megválasztott az „állandó bizottság“ debreczeni 4, és kerületbeli 8 tagja. Tanácskozás volt 3 ízben; este társas vacsora. Fejlődést, virulást kívánunk e szükségpótló és jelentőségteljes egyletnek.

— Tanáregyleti tagok vidékről. A tanáregylet alakítására Debreczenben megjelentek a kerületbeli következő tanárok: Szilágyi István, Futó Mihály, Barkász Károly, Becsek Sándor, Vozári Gyula, Koncz Lajos, Győri Lajos, Beke Lajos, (korelnök volt;) Bokor Imre, Rózsa Sándor, Kozma Sándor, Oláh Sándor, Krucsó Lajos, Kovács Imre, Fogarassi Gábor, Molnár Albert, és Benke István tanár Kun Szent Miklósról, összesen 11 gimnázium képviselői, kikhez 12-ikül a debreczeni számítandó.

— Tanáregyleti állandó bizottság. A Debreczenben ápril 24. megalakult ref. tanáregylet állandó bizottsága tagjaiul titkos szavazattal megválasztottak: Békési Gyula 25, Tüdös János 16, Géressi Kálmán 14, Nagy Pál 11, szavazattal mint debreczeni tagok, póttagokul Tóth József, Kovács János; továbbá Kovács Imre (Karczag) 28, Barkász Albert (H.-M.-Vásárhely) 27, Kozma Sándor (H.-Böszörmény) 27, Futó Mihály (H.-M.-Vásárhely) 25, Vozári Gyula (Szatmár) 23, Koncz Lajos (Kisujszállás) 19, Bede Lajos (M.-Tur) 18, Győri Lajos (Kisujszállás) 18 szavazattal mint a kerületbeli (vidéki) tagok, póttagokul Bokor Imre, Rózsa Sándor (Békés), Becsek Sándor (Szatmár) és Benke István.

— (Halálozás.) Munkácsi Dániel tengődi ref. lelkész 1878. évi ápril 12 én élete 66-ik, boldog házassága 37-ik évében meghalt. Gyászolják elhunytát neje Hőke Zsófia, valamint gyermekei Emilia Bocsor Lajosné, Vilma Dömény Józsefné, Dániel, Etelka Halász Imréné, Dezső, Lajos, Sarolta, Eleonóra, Mari. Fia Lajos épen a husvétii követséget választá meg, mikor vette a gyászthozó távsürgönyt... azonnal sietett haza. Ismét kevesebb van egy buzgó lelkészszel! A mennyei Atya adjon vigasztalást és segélyt a vesztés feleknek, s békét az elköltözöttnek!

— Ajánkozás. Egy idős és tapasztalt, magyaron kívül német és oláh nyelveket is értő tisztességes családfő és olvasott férfi, a ki rajzolni és énekelni is tud, csapásoktól sujtatva kereseten kívüli állapotra szorult, ha valahol oly tanítói állomás volna üresedésben, hová szakilag képesített vagy okleveles egyén teljességgel nem kapható: ez idős férfi, a ki gyermekekkel szeret banni s a gimnáziumi pálya egy részét is végezte volt annak idejében, ajánkozik szükségpótlólag tanítói állomásra. Bővebb értesítéssel szolgál e Lap szerkesztője.

Igazítandó. A Csiky cikkében 125. lap jobb hasáb 39-ik sor „jogászok is“ helyett „jogászok se“ olvasandó.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.